

**НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
«ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ»**

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНГРЕС ВЧЕНИХ
ЕКОНОМІСТІВ–АГРАРНИКІВ»**

КИЇВСЬКИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ДЕВ'ЯТНАДЦЯТИ РІЧНІ ЗБОРИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО КОНГРЕСУ
ВЧЕНИХ ЕКОНОМІСТІВ-АГРАРНИКІВ**

**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ
АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ
ДО 2030 РОКУ: ЗАВДАННЯ
АГРОЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ**

**МАТЕРІАЛИ
міжнародної науково-практичної конференції**

20 листопада 2025 року

**Київ
Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки»
2025**

Редакційна колегія: Ю. О. Лупенко – голова, М. І. Пугачов, В. А. Мамчур,
О. М. Нечипоренко, О. Г. Шпикуляк, О. М. Могильний.

Рекомендовано до друку

та розповсюдження через мережу інтернет

*Вченою радою Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»
(протокол № 13 від 18 листопада 2025 р.).*

**С 83 Стратегія розвитку аграрного сектору економіки до 2030 року:
завдання агроекономічної науки:** Матеріали міжнародної науково-
практичної конференції, Київ, 20 лист. 2025 р. / Редкол.:
Ю. О. Лупенко, М. І. Пугачов, В. А. Мамчур та ін. Київ:
ННЦ «ІАЕ», 2025. 260 с.

ISBN 978-966-669-636-9

Матеріали Дев'ятнадцятих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених-економістів-аграрників та Міжнародної науково-практичної конференції присвячені аналізу стратегічних пріоритетів розвитку аграрного сектору України до 2030 року. У збірнику розглядаються ключові напрями модернізації державної політики, цифровізації агровиробництва, підвищення інноваційної спроможності та посилення інтеграції у європейський науково-інноваційний простір. Підкреслюється важливість впровадження смарт-спеціалізації, розвитку біоекономіки, інноваційних кластерів, технологічної модернізації та управління природними ресурсами на засадах сталості. У матеріалах також акцентується роль агроекономічної науки в забезпеченні післявоєнного відновлення, підвищенні ефективності продовольчих систем і зміцненні конкурентних позицій України на світовому ринку.

Збірник має прикладне значення для органів влади, наукових установ і учасників аграрного ринку, пропонуючи науково обгрунтовані рекомендації щодо реалізації Стратегії розвитку аграрного сектору економіки України до 2030 року. Видання розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, керівників та фахівців виробничих компаній, службовців державних органів управління й органів місцевого самоврядування, здобувачів вищої освіти та широкий загал читачів.

Матеріали видано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність змісту наукових тез несе автор.

УДК 303.722:631.1:338.43(477)

ISBN 978-966-669-636-9

© Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки», 2025

© Громадська організація «Всеукраїнський
конгрес вчених економістів-аграрників»,
2025

Клімат, технології та цифрова економіка: інтегрована дорожня карта для агросектору до 2030 року <i>Юрій Кернасюк</i>	113
Стратегія конкурентоспроможного розвитку аграрної логістики в період нестабільності <i>Андрій Коваленко</i>	117
Підвищення доданої вартості в продовольчих ланцюгах продукції рослинництва <i>Ольга Коваленко, Олена Бокій</i>	120
Зелена та біоорієнтована економіка в аграрному секторі в умовах військової агресії та повоєнного відновлення земель <i>Ірина Кошкалда</i>	123
Система прогнозування та управління розвитком молочного скотарства в аграрних підприємствах як платформа для підвищення їх стійкості та ринкової ефективності <i>Ольга Кругляк</i>	125
Кадрова складова стратегії післявоєнної відбудови України на засадах сталого розвитку <i>Галина Купалова, Наталія Гончаренко</i>	128
Ключові тенденції та виклики для розвитку світового сільського господарства: орієнтири для України <i>Оксана Риковська, Оксана Михайленко</i>	131
Експорт без доданої вартості – стратегічна помилка аграрної моделі <i>Володимир Семцов</i>	134
Адаптивне управління агросектором: реагування на зміни клімату <i>Наталія Усата</i>	137
Сталий розвиток – перспективи України <i>Григорій Шарій</i>	139
Оптимізація вартості логістичних витрат експорту зернових та олійних культур в Україні в умовах війни <i>Дмитро Шиян, Ірина Івашків</i>	141
Економічне моделювання алгоритму зіставлення ефективності різних варіантів використання соняшнику (жовтень 2025 р.) <i>Олександр Штичак, Владислав Родін</i>	143
Розвиток сільського господарства та сільських територій в розрізі оновлених завдань цілей сталого розвитку до 2030 року <i>Тетяна Яворська</i>	146

Оптимізація вартості логістичних витрат експорту зернових та олійних культур в Україні в умовах війни

Дмитро Шиян¹, Ірина Івашків²

¹ доктор економічних наук, професор,

професор кафедри

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (м. Харків)

² кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,

старший науковий співробітник

Прикарпатська державна сільськогосподарська дослідна станція

Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН

(м. Івано-Франківськ)

Важливою статтею надходжень до державного бюджету нашої держави є експорт продукції АПК. Зважаючи на повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну багато експортоорієнтованих підприємств внаслідок обстрілів втратили свою матеріально-технічну базу, а також через замінування земельних ресурсів, які були в обробітку аграрних формувань чи підприємств харчової промисловості.

Загалом, в умовах повномасштабного вторгнення коли більшість морських портів були заміновані, а «Зелений коридор» повною мірою не діяв, вартість логістичних витрат була дуже високою, і становила в структурі витрат сільськогосподарських підприємств вагомую частку. Так, вартість логістики озимої пшениці до Одеського морського порту у 2021 році становила 26 доларів за тонну, а вже у період повномасштабного вторгнення у 2022 році – 48 доларів за тонну, відтак у 2023 році відбулося зменшення вартості до 32 доларів за тонну.

Це підвищувало рівень собівартості вирощування сільськогосподарських культур, а в кінцевому підсумку сформувався високий рівень збитковості серед зернових та зернобобових культур, які спрямовувалися на експорт.

Позитивні тенденції мали місце у 2024 році, коли відбулося зниження вартості логістичних витрат протягом року на основі здешевлення використання вагонів-зерновозів АТ «Укрзалізниця», що сприяло зниженню логістичних витрат на аграрному ринку на шляху експорту аграрної продукції в країни світу.

Оскільки експорт зернових сприяє надходженню валютної виручки для держави, то важливим є формування експортних надходжень від реалізації продукції рослинного походження.

Проаналізуємо динаміку обсягу експорту зернових і зернобобових сільськогосподарських культур і суми грошових надходжень від їх реалізації в Україні у 2020–2024 роках (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка обсягу експорту зернових і зернобобових сільськогосподарських культур і суми грошових надходжень від їх реалізації в Україні у 2020-2024 рр.

Рік	Експорт зернових	
	Всього, млн тонн	Вартість, млрд дол.
2020	19,4	4,7
2021	50,8	12,3
2022	38,5	9,1
2023	44,8	8,3
2024	53,9	9,4

Джерело: [2].

Так, під час пандемії Covid-19 було відправлено на експорт 19,4 млн тонн зернових і зернобобових на суму 4,7 млрд грн. Починаючи з 2021 року, було здійснено відправку на експорт 50,8 млн. тонн зернових, де відповідно одержано 12,3 млрд грн грошової виручки за зернові та зернобобові. Відповідно, обсяги експорту зернових вантажів та вартість валютної виручки від експорту насіння зернових культур зросли у 2,6 раза у 2021 році відносно 2020 року.

Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України у 2022 році спричинило блокування усіх важливих морських портів, де відбулося значне зменшення експорту зернових у 2022 році відносно 2021 року, що становить 75,8 %, де рівень грошових надходжень відповідно становив 74,0 % у 2022 році відносно 2021 року.

У наступний період у 2023 році відбулося деяке пожвавлення експорту зернових та олійних вантажів, яке становило 116,0 %, але разом з тим відбулося зменшення грошових надходжень і їх рівень становив 91,2 %.

Подібна ситуація мала місце і в звітному 2024 році, де рівень зростання експорту від реалізації насіння зернових та олійних культур становив 53,9 млн тонн, що відповідно становило 120,3 % від попереднього 2023 року, а вартість грошових надходжень від експорту аграрної продукції становила 113,3 %.

Таким чином, незважаючи на воєнні дії та повномасштабну військову агресію на території України, поступово відбуваються позитивні чинники, які сприяють відновленню логістичного експорту:

- оптимізація логістичних витрат на транспортування зернових та олійних сільськогосподарських культур;
- зростання грошової виручки вітчизняних трейдерів та експортерів українського зернового ринку, що сприятиме додатковому надходженню валютної виручки в казну держави.

Список використаних джерел

1. Вартість логістики при експорті зерна в Україні знижується. *GrowHow.in.ua*. Дата оновлення: 29.11.2024. URL: <https://www.growhow.in.ua/vartist-lohistryky-pry-eksporti-zerna-v-ukraini-znyzhuetsia/> (дата звернення: 20.10.2025).
2. Мануїлов О. Україна в 2024 році експортувала зерна на \$9,4 млрд. Фізичний обсяг – другий після рекордного 2019-го. *Журнал «Forbes Ukraine»*. Дата оновлення: 13.01.2025. URL:

<https://forbes.ua/news/ukraina-v-2024-rotsi-eksportovala-zerna-na-94-mlrd-tse-drugiy-rezultat-pislya-rekordnogo-2019-go-13012025-26239> (дата звернення: 20.10.2025).

3. Івашків І. М. Експорт вітчизняної сільськогосподарської продукції й дилема вибору: інтеграція у ЄС чи в Митний союз. *Інноваційна економіка*. 2015. № 2 (57). С. 196–200. URL: https://ie.at.ua/IE_2015/InnEco_2-57-2015.pdf.

4. Івашків І. Тенденції експорту вітчизняної продукції в країни Європейського Союзу та Митного Союзу: нові можливості для економіки України. *Схід: аналітично-інформаційний журнал*. 2015. Вип. 5 (137). С. 31–37. DOI: [https://doi.org/10.21847/1728-9343.2015.5\(137\).50974](https://doi.org/10.21847/1728-9343.2015.5(137).50974).

5. Івашків І. М. Зовнішньоторговельна орієнтація АПК України щодо реалізації агропродовольчої продукції на ринках ЄС. *Агросвіт*. 2015. № 19. С. 59–62. URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=2009&i=11>.

Економічне моделювання алгоритму зіставлення ефективності різних варіантів використання соняшнику (жовтень 2025 р.)

Олександр Шпичак¹, Владислав Родін²

¹доктор економічних наук, професор, академік НААН,
головний науковий співробітник

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (м. Київ)

²кандидат економічних наук, докторант

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (м. Київ)

У нинішніх умовах сільське господарство виконує не лише надзвичайно важливу функцію забезпечення продуктами харчування, а й традиційними енергетичними ресурсами.

При цьому продукти харчування виступають домінуючими, оскільки: вони є незамінним енергетичним ресурсом для безпосереднього функціонування людського організму; з продуктів харчування можна отримати заміники традиційних енергоносіїв, а зворотного процесу поки що немає; виробляти біопаливо можливо лише при певному рівні забезпечення людей продовольчими ресурсами [1, с. 3].

Пропонується дослідження, адаптоване під особливості сучасного бізнесу. Розроблена методика економічного моделювання алгоритму зіставлення ефективності різних варіантів використання зернових, олійних цукровмісних культур, на прикладі соняшнику, щоб агровиробники мали можливість обрати варіант використання відповідно до своїх економічних, технологічних, організаційних можливостей виробництва та потреб ринку (за умов цін станом на жовтень 2025 р. (рис. 1).